

УДК 347.441.86/.87; 347.455(497.11)

CERIF: S130

DOI: 10.5937/AnalPFB2001150D

Др Катарина Доловић Бојић*

О КОНВЕРЗИЈИ УГОВОРА У СРПСКОМ ПРАВУ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СУДСКУ КОНВЕРЗИЈУ

Институт конверзије у нашем праву, чини се, остаје неоправдано заповишен у теоријским делима правника, а и законодавац му посвећује тек један члан закона. Упркос томе, тај институт отвара бројна питања на која наша теорија и пракса не одговарају јединствено. У недостатку потпуније законске регулативе, теорија ствара и нове видове конверзије, као што је судска конверзија, за коју не можемо са сигурношћу рећи да ју је законодавац подразумевао. Судови, наравно, прихватају такву теоријску творевину јер добијају један „еластичан“ институт за решавање „нерешивих“ спорова.

Питање конверзије уговора постало је веома актуелно у нашој теорији и судској пракси након недавно донетог Правног схватања Врховног касационог суда о пуноважности валутне клаузуле код уговора о кредиту у швајцарским францима и конверзији.

Кључне речи: *Конверзија. – Судска конверзија. – Ништав уговор. – Непостојећи уговор. – Циљ уговорника.*

1. О ПОЈМУ КОНВЕРЗИЈЕ УГОВОРА

Институт конверзије је дефинисан чл. 106 Закона о облигационим односима.¹ Тим чланом је прописано да „када ништав уговор испуњава услове за пуноважност неког другог уговора, онда ће међу уговорачима важити тај други уговор, ако би то било у сагласности

* Доцент Правног факултета Универзитета у Београду, k.dolovic@ius.bg.ac.rs. Чланак је настао као резултат рада на пројекту под називом *Идентитетски преображај Србије* за 2020. годину.

са циљем који су уговарачи имали у виду кад су уговор закључили и ако се може узети да би они закључили тај уговор да су знали за ништавост свог уговора.“ Институт конверзије законодавац смешта у одсек о неважности уговора, тачније међу чланове посвећене ништавости. Отуда и не изненађује што законодавац и дефинише конверзију као претварање ништавог у пуноважни уговор.

О институту конверзије је мало писано. Не може се рећи да аутори тај институт потпуно игноришу, али свакако не улазе у његову дубљу анализу. Полазећи од јасне законске одредбе чл. 106 Закона, међу нашим ауторима нема спора о самој дефиницији конверзије. Стога, конверзију дефинишу као „преобраћење једног – ништавог уговора у други, пуноважан“ (Круљ 1983, 356); „претварање првобитно апсолутно ништавог уговора у други правноваљани уговор...“ (Визнер 1978, 106); ситуацију „када један ништав уговор произведе правна дејства неког другог уговора“ (Перовић 1980, 366), односно када „наместо оног правног посла којим су стране хтеле да произведу правна дејства, а који је ништав, ступа *ex lege*... један други правни посао...“ (Водинелић 2012, 460). У упоредном праву наилазимо на сличне дефиниције конверзије. Тако, немачки законодавац регулише конверзију у параграфу 140 немачког Грађанског законика, док италијански законодавац то чини у чл. 1424 италијанског Грађанског законика.² Конверзија се, дакле, и у немачком и италијанском праву³ схвата као „замена“ ништавог уговора другим, пуноважним, али у складу са вољом уговорника (Köhler 2009, 214; Rabitti 2012, 718). С друге стране, француски Грађански законик не познаје институт конверзије, али и француски правници пишу о могућности „реквалификације“ ништавог у неки други уговор уколико су испуњени услови за његову пуноважност, што би представљало управо дефиницију конверзије (Chantepie, Latina 2016, 401).

¹ Закон о облигационим односима – ЗОО, *Сл. лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Сл. лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља.

² Чл. 1424 италијанског Грађанског законика (у даљем тексту ИГЗ) прописује конверзију која је у складу са вољом уговорника, тако да би судија примењујући чл. 1424 ИГЗ испитивао да ли конверзија одговара вољи уговорних страна. Видети Alpa 2017, 362. Међутим, појам конверзије обухвата велики број различитих ситуација, па и оних које излазе из оквира примене чл. 1424. Вид. Navarretta, Orestano 2012, 721.

³ Видети чл. 1424 ИГЗ: „Il contratto nullo può produrre gli effetti di un contratto diverso, del quale contenga i requisiti di sostanza e di forma, qualora, avuto riguardo allo scopo perseguito dalle parti, debba ritenersi che esse lo avrebbero voluto se avessero conosciuto la nullità.“

Видети пар. 140 немачког Грађанског законика (у даљем тексту НГЗ): „Entspricht ein nichtiges Rechtsgeschäft den Erfordernissen eines anderen Rechtsgeschäfts, so gilt das letztere, wenn anzunehmen ist, dass dessen Geltung bei Kenntnis der Nichtigkeit gewollt sein würde.“

Међутим, требало би имати у виду да наш законодавац и не издваја категорију непостојећих уговора из појма ништавих,⁴ те да стога не би требало одмах, без детаљне анализе, закључити да се могу конвертовати само ништави уговори у ужем смислу.

2. ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ПРИМЕНУ УСТАНОВЕ КОНВЕРЗИЈЕ ПРЕМА ЗАКОНУ О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА

2.1. Ништав уговор који испуњава услове за пуноважност другог

Сматрамо да одговор на питање који непуноважни уговори могу бити конвертовани у поноважне не би требало да буде искључив. Наиме, има аутора који сматрају да се чл. 106 ЗОО може применити само на апсолутно ништаве уговоре, док је према мишљењу других институт конверзије намењен искључиво непостојећим уговорима.

Углавном се полази од тога да је владајући став у теорији да само ништави уговори могу бити конвертовани. Међутим, приступимо ли детаљнијој анализи ставова теоретичара који се наизглед залажу за то да само ништави уговори могу бити конвертовани, уочићемо да неки од њих износе такав закључак или због тога што уопште не одвајају непостојеће од ништавих уговора или због тога што не полазе од јасних критеријума за разликовање те две категорије уговора или пак полазе од тога да могу бити конвертовани само ништави, а не и непостојећи уговори па управо по томе и нијансирају дефиниције непостојећих, односно ништавих уговора.⁵

Да би се одговорило на постављено питање, неопходно је поћи од појмова непостојећих и ништавих уговора⁶, те анализирати *ratio*

⁴ Иако законодавац у одсеку о неважећим уговорима регулише само ништаве и рушљиве уговоре неспорно је да у појединим одредбама указује и на ситуације непостојања уговора.

⁵ Питање је сувише комплексно, те би захтевало да буде или тема посебног чланка или део неког монографског дела. Како се аутор већ определио да теми непостојећих уговора посвети монографско дело, то ће и питање конверзије правноневаљаних нерушљивих уговора наћи тамо своје место. Стога, у овом чланку аутор само отвара питање, те даје назнаке свог става о томе који уговори могу бити конвертовани.

⁶ Питање дефинисања непостојећег и ништавог уговора и проблематика њиховог разграничења представљају сувише комплексну материју и у великој мери би превазишли тему овог рада. Стога ћемо за потребе чланка цитирати само неке од француских правних писаца, те њихово схватање односа непостојећег и ништавог уговора. Француски теоретичари су још средином прошлог века писали о односу између појмова непостојећег и ништавог уговора истичући да се о ништавости може говорити само код уговора који постоје, те да стога не би требало мешати ништавост и непостојање уговора (Ripert, Boulanger 1957, 255). Новија француска теорија такође сматра да се ништавост мора посматрати одвојено од непостојања

саме одредбе ЗОО о конверзији уговора. Након тога, треба размотри-ти случајеве законске конверзије, те случајеве конверзија спроведе-них судским одлукама како би се на појединачним случајевима ут-врдило да ли је реч о конверзији ништавог или пак непостојећег уго-вора. С друге стране, да ли ће један непостојећи уговор у конкретном случају моћи да буде конвертован, зависи од разлога непостојања уговора (Станковић, Водинелић 2007, 182–183). Стога сматрамо да не би требало по сваку цену тежити уопштавањима.⁷

2.2. Кумулативно постављени захтеви у погледу циља/намере уговорника

Када је у питању сама дефиниција конверзије садржана у чл. 106 ЗОО, могло би се поставити питање у вези са садржином кумулативно постављених захтева за њену примену. Наиме, наш законодац као претпоставку за конверзију једног ништавог у други пуноважно закључени уговор⁸ захтева да истовремено буду испуњена два услова. Међутим, ми постављамо питање да ли је неопходно да буду садржана оба услова у дефиницији конверзије и да се притом захтевају кумулативно. Дакле, другим речима, да ли из једног услова произлази други те, уколико је тако, да ли је у случају испуњености једног услова нужно испуњен и други. У анализи ћемо поћи од дефиниције конверзије садржане у чл. 106 ЗОО и параграфу 140 НГЗ.

Наш законодавац захтева два услова за примену института конверзије: први – да је сама конверзија у сагласности са циљем који су уговарачи имали у виду кад су уговор закључили, и други – да се може узети да би уговорници закључили тај други уговор да су знали за ништавост свог уговора.

Циљ уговорника се огледа у самом уговору који су уговорници првобитно закључили, тачније у његовој правној природи, садржини, односно у конкретно уговореним правима и обавезама. Дакле, при утврђивању циља уговорника требало би испитати да ли

уговора јер у последњем случају уговор није ни настао, док у првом случају уговор јесте настао, али је из одређених разлога санкционисан ништавошћу (Fabre-Magnan 2007, 439–440). Сматрамо да би полазна тачка у разликовању била, дакле, у томе да је ништав уговор, за разлику од непостојећег, настао, али да такође не производи правно дејство јер је забрањен – незаконит и/или неморалан.

⁷ Поређења ради, неспорно је да је установа конвалидације резервисана пре свега за поље рушљивих уговора. Када су у питању, пак, правно неваљани нерушљиви уговори, конвалидација је могућа само изузетно, и то онда када је изричито предвиђена. Неспорно је и да конверзија није могућа код рушљивих уговора, али је неспорно и да је могућа код правно неваљаних нерушљивих уговора. И ту не би требало тежити уопштавању по сваку цену већ сваки случај посматрати засебно.

⁸ Уз, наравно, испуњеност услова да ништав уговор испуњава услове за пуноважност другог уговора у који се и претвара, о чему је већ било речи.

је закључени уговор теретан или доброчин, те једнострано или двострано обавезујући итд., те након тога увидети које би то обавезе уговорници преузели и која би то права стекли да је уговор био пуноважан.

Неопходно је пажљиво се задржати на начину на који законодавац формулише други постављени циљ, наиме, да се „може узети да би они (уговорници) закључили тај уговор *да су знали* за ништавост свог уговора“. Из цитиране формулације произлази још један услов за примену конверзије, а то је да уговорници у тренутку закључења уговора нису знали за његову ништавост. Отуда законодавац истиче да је битно утврдити да ли би уговорници закључили тај други (пуноважан) уговор да су знали за ништавост свог.

Нама се чини да је сувишно да та два захтева стоје као кумулативно постављена. Наиме, утврди ли се да је конверзија у сагласности са циљем који су уговарачи настојали да остваре (закључењем свог ништавог уговора), из тога би произашло и да би закључили тај други уговор да су знали за ништавост свог уговора, из простог разлога што уколико би закључили тај други, то значи да и тим другим уговором остварују (бар у одређеној мери) свој првобитно постављени циљ. Обрнуто, уколико се утврди да би уговорници закључили тај други да су знали за ништавост свог уговора, из тога логично произлази да је сама конверзија у складу са циљем уговарача (који су настојали да остваре закључењем првог уговора).

У прилог таквом нашем ставу иде и одредба пар. 140 НГЗ којом је регулисан институт конверзије. Наиме, пар. 140 НГЗ прописано је да „ако ништав правни посао испуњава услове за пуноважност другог правног посла, тада важи овај други правни посао ако се може претпоставити да би се његова пуноважност желела да се знало за ништавост“ (превод преузет из Ђорђевић 2017). Дакле, за разлику од српског законодавца који захтева два услова, немачки законодавац захтева само један. Такво решење немачког законодавца сматрамо потпуно оправданим, и то из најмање два разлога, од којих смо један већ образложили. Друго, иако смо навели да из првог услова који захтева српски законодавац произлази други и обрнуто, уколико се законодавци (као што је случај у немачком праву) ипак определе да пропишу само један од та два услова, битно је да то буде баш овај који је прописао немачки законодавац. Наиме, из њега произлази још један неопходан услов за примену конверзије, а који ни наш ни немачки законодавац не прописују изричито. Као што смо већ раније истакли, из формулације да је битно да се утврди да би тај други пуноважни уговор био „жељен“ да се знало за ништавост првог произлази да је један од услова за примену конверзије – да уговорници нису знали за ништавост свог уговора.

Упркос томе што немачки законодавац (потпуно оправдано према нашем мишљењу) у дефиницији конверзије не помиње циљ који су уговарачи настојали да остваре закључењем првог уговора, немачки теоретичари у коментару пар. 140 НГЗ полазе од тога да законодавац дозвољава примену правила о конверзији само под условом да правни ефекти конверзије одговарају циљевима уговорника (Koziol, Welser 2006, 192). Дакле, неспорно је да конверзија мора бити у складу са циљем уговорника, али то не мора бити прописано као посебан услов, како не би непотребно оптерећивало законску дефиницију конверзије, а притом произлази из других прописаних услова (Köhler 2009, 215).

Када је реч о намери уговорних страна, као критеријум за испитивање испуњености услова за примену конверзије требало би узети и то да постојање новог уговора (у који је ништав конвертован) више одговара интересима уговорника од ништавости првог уговора (Koziol, Welser 2006, 192). Другим речима, уговорницима који су увидели да је њихов жељени уговор ништав ипак више одговара да до конверзије дође него да до ње не дође. Ако не може да производи дејство првобитно закључени уговор, онда нека бар буде на снази заменски уговор.⁹ Поједини аутори наводе да је претпоставка за примену института конверзије да се са извесношћу може узети да би стране хтеле тај други заменски уговор (Гамс, Ђуровић 1988, 271), а полазећи од чињенице да шира намера садржи у себи и ужу намеру“ (Стојановић 1976, 191).

На самом почетку рада нагласили смо да наш законодавац институту конверзије посвећује само један члан Закона. Када томе додамо управо изнето становиште, потврђено и ставом немачког законодавца, да наш законодавац само наизглед садржи детаљнију дефиницију конверзије, а да суштински прописује два услова који се свде на један, закључујемо да је институт конверзије веома штуро регулисан. То сматрамо веома опасним јер та чињеница подстиче тренд претерано широке примене те установе (према нашем мишљењу, пример за то би било Правно схватање Врховног касационог суда).¹⁰

⁹ Термин „заменски уговор“ представља буквални превод са немачког језика, али га ми сматрамо изузетно добрим јер сликовито објашњава процес до којег доводи примена установе конверзије.

¹⁰ Италијански правници такође критикују начин на који је регулисана уставна конверзије у њиховом праву (истичу да им је као узор послужило пар. 140 НГЗ), сматрајући дефиницију конверзије која произлази из норме неадекватном и незадовољавајућом јер садржи у себи бројне интерпретативне замке због чега је судије умерено користе, а што доводи до одсуства судске праксе у примени тог института. Уочавамо, дакле, да је проблем на који указују италијански правници супротан оном који ми налазимо у садржини Правног схватања ВКС. Види на пример Emanuela Navarretta, Andrea Orestano, 721.

3. СУДСКА КОНВЕРЗИЈА УГОВОРА

3.1. Увод

Претходна два питања имају, пре свега, теоријски значај. Да ли ћемо закључити да је у конкретном случају конвертован уговор који ћемо сврстати у категорију тзв. непостојећих уговора или, пак, да је дошло до конверзије ништавог уговора, зависи пре свега од тога на који начин и са колико прецизности успемо да раздвојимо непостојеће од ништавих уговора. Питање начина формулације одредбе чл. 106 ЗОО такође има теоријски значај јер неће створити проблеме у пракси. Далеко је сложеније питање да ли се судови могу и, уколико могу, онда у којој мери уплитати у уговорне односе странака.

3.2. О појму судске конверзије у српском праву

У одређивању појма судске конверзије користићемо Водинелићеву дефиницију, и то из два разлога. Прво, због тога што је предмет нашег интересовања пре свега схватање института судске конверзије у домаћем позитивном праву, теорији и судској пракси. Други разлог је то што нам се чини да је Врховни касациони суд приликом доношења Правног схватања о пуноважности валутне клаузуле код уговора о кредиту у швајцарским францима и конверзији имао у виду Водинелићеву схватање судске конверзије (које, додуше, није потпуно поштовано). С друге стране, поменуто Правно схватање сматрамо интересантним јер је донето недавно и то од највишег суда у земљи, а изазвало је велику пажњу правничке јавности. Тако Водинелић сматра да судска конверзија постоји онда када „суд на основу опште одредбе закона о могућности конверзије и општег овлашћења садржаног у тој могућности, утврђује да ли су у конкретном случају непуноважног посла испуњени општи услови за конверзију, као и то да ли постоји неки други посао у који би предузети могао да се претвори с обзиром на опште услове за конверзију, а посебно с обзиром на то да ли му је дејство истоветно или битно слично предузетом послу, а ако је више таквих послова, и да одреди у који други се претвара (Водинелић 2012, 462)“.

Из цитиране дефиниције судске конверзије произлази следеће: о судској конверзији би се говорило онда када не би било места вољној и законској конверзији, односно судска конверзија би постојала онда када би суд имао овлашћење да примени чл. 106, и то чак и када не постоји споразум странака (вољна конверзија) ни законска норма (законска конверзија).

Дакле, члан 106 ЗОО је формулисан на такав начин да је постао предмет потпуно супротстављених тумачења. С једне стране, могли бисмо закључити да тим чланом законодавац само дефинише институт конверзије, прописујући неопходне услове за њену примену. Основ за примену конверзије тада би се налазио или у закону (законска конверзија) или у сагласности воља уговорних страна (вољна конверзија). Суд би тада имао само „контролну“ улогу – у случају спора између уговорних страна, испитујући да ли су у конкретном случају испуњени услови за законску или вољну конверзију, суд би утврђивао испуњеност услова за примену чл. 106 ЗОО. Судска одлука би, неспорно, имала декларативно дејство.

С друге стране, један део теорије стоји на становишту да, осим законске и вољне, постоји и судска конверзија, те да члан 106 ЗОО неспорно даје суду овлашћење да спроведе тзв. судску конверзију. Међутим, свесни тога да се налазе на осетљивом терену, ти теоретичари ограничавају улогу суда у два смера: прво, сматрају да би судска одлука и овде морала имати само декларативно дејство и, друго, према њиховом мишљењу, суд никада не би могао спроводити судску конверзију *ex officio* већ само на захтев или по приговору (Водинелић 2012, 463).

Сматрамо да је судска конверзија¹¹ поље на којем може доћи до претераног мешања судова у уговорне односе, те да је ту неопходно промислити имају ли судови овлашћења, а пре свега имају ли могућност да испитују шта би уговорници желели да су знали за неваљаност првобитног уговора те да ли заменским уговором остварују планиране циљеве.

3.3. Иницијатива за примену установе конверзије

Поставља се питање када ће судови утврђивати испуњеност услова за конверзију – да ли на захтев једног уговорника, оба уговорника или пак у току поступка покренутог по неком другом захтеву. Дакле, да ли тужбени захтев мора садржати захтев за утврђивање испуњености услова за конверзију да би се суд упустио у његово испитивање?¹² Тако Водинелић сматра да суд никада не би смео да

¹¹ Видети Хибер 2018, 67. Аутор наводи да је „идеји да ће пресуда заменити коначни уговор, посебно ако не постоји законско правило које то изричито наређује, могуће (је) ставити значајне приговоре. Начелно је могуће поставити питање има ли суд овлашћење да сачини уговор уместо странака“. Иако аутор у чланку говори о мешању суда у уговорне односе, посматрано из угла предуговора, сматрамо да се ауторова идеја, посматрана у једном ширем контексту, и те како може применити и у случају института судске конверзије.

¹² У случају спорова против банака, тужбени захтеви су били усмерени на утврђивање ништавости уговора, односно раскид уговора због промењених окол-

се бави питањем конверзије *ex officio* већ само на захтев или по приговору (Водинелић 2012, 463).

Такав став сматрамо изузетно логичним.¹³ Пракса нас, међутим, демантује. Недавно донето Правно схватање Врховног Касационог суда¹⁴ управо садржи став да би у поступцима против банака за утврђивање ништавости уговора о кредиту индексираних у швајцарским францима требало извршити конверзију тих уговора у уговоре о кредиту са валутном клаузулом у еврима.

Кључно питање у вези са судском конверзијом уговора, дакле, јесте да ли судови могу применити институт судске конверзије без иницијативе бар једне уговорне стране. Пођемо ли од идеје очувања уговора на снази, судови би имали овлашћење да одлучују о конверзији уговора и без иницијативе уговорника.¹⁵ Идеја би била у томе да се покуша очувати уговор на снази те да се спречи да се уговорне стране ослободе уговорних обавеза јер најчешће само једна уговорна страна жели да „напусти“ уговор, док другој уговор и даље одговара. У прилог тој тези иде и став да се судска конверзија спроводи на основу претпостављене воље уговорних страна.

Пођемо ли од идеје да не би требало дозволити судовима да се претерано мешају у уговорне односе, онда би свакако било пожељно да претпоставка судске конверзије буде постојање иницијативе макар једне уговорне стране.¹⁶ Суд би, дакле, могао спровести конверзију само на захтев или по приговору уговорника.

ности. Ниједан тужбени захтев није се односио на испитивање испуњености услова за конверзију уговора о кредиту индексираним у швајцарским францима у неки други уговор. Ипак, став Врховног касационог суда јесте да би такве уговоре требало конвертовати у уговоре о кредиту са валутном клаузулом у еврима, са каматном стопом која је важила за кредите у еврима у тренутку закључења уговора о кредиту у швајцарцима.

¹³ Такав став, а цитирајући Водинелића, прихватају и Бојан Пајтић, Сања Радовановић, Атила Дудаш (2018, 397).

¹⁴ Правно схватање – пуноважност валутне клаузуле код уговора о кредиту у швајцарским францима и конверзија. У даљем тексту: Правно схватање ВКС, https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Valutna%20klauzula_1.pdf.

¹⁵ Поставља се питање да ли би се, у оквиру тог становишта, дозволило судовима да спроводе судску конверзију чак и онда када ниједна уговорна страна не пориче ништавост, односно не бори се за очување уговора.

¹⁶ Поређења ради, француски правници ни након велике реформе грађанског права 2016. године нису сматрали да је корисно увести институт конверзије. С друге стране, први пут *Code Civil* садржи општу норму којом дефинише установу делимичне ништавости. Када је у питању делимична ништавост, не може се рећи да француски правници нису познавали ту установу и пре 2016. године, али то су биле само појединачне норме. Ипак, француски правни теоретичари познају установу вољне модификације уговора. Сматрају је веома корисном за грађанско право јер уговорницима даје бројне могућности за превазилажење различитих потешкоћа у

Пођемо ли, ипак, од тога да судови могу одлучивати о конверзији чак и у ситуацијама када иницијатива није потекла од уговорних страна, постављамо питање није ли судска одлука онда конститутивна, а не декларативна. Међутим, чак и када бисмо се приклонили ставу да би ту судска одлука била конститутивна, она би морала имати ретроактивно дејство. Ретроактивно дејство би било условљено дефиницијом саме конверзије, према којој се, наиме, непуноважан уговор конвертује у пуноважан у тренутку закључења првобитног неваљаног уговора.

3.4. Период неизвесности у погледу постојања и садржине заменског уговора

Судска конверзија носи собом још један ризик. Наиме, уговорне стране не знају која је садржина заменског уговора све до окончања судског поступка. Упркос томе, тај заменски уговор је на снази још од тренутка закључења првог неваљаног уговора. Како помирити идеју да се конверзија дешава у тренутку закључења ништавог уговора са чињеницом да ће уговорници тек након што буде окончан судски поступак знати у који се то пуноважан уговор претворио њихов правноневаљани уговор?

Прво, питање је колико дуго они неће знати да је њихов уговор ништав те ће га можда у одређеној мери и извршити. Друго питање које сада отварамо сматрамо још комплекснијим. Судска конверзија нас доводи у ситуацију да не знамо у ком смо уговорном односу били одређени временски период у прошлости. Тако долазимо до једне парадоксалне ситуације – након што сазнамо да је првобитно закључени уговор ништав, постајемо свесни да нас тај уговор више не обавезује, али и даље не знамо да смо у неком другом уговорном односу. Како уговорници све до доношења судске одлуке не знају да су у уговорном односу, може се закључити да они и не могу извршавати своје обавезе из заменског уговора. Тај проблем је, наравно, далеко мањи у случају законске, а посебно вољне конверзије.

3.5. Примена института судске конверзије у пракси домаћих судова

Чак и када бисмо прихватили судску конверзију, поставило би се питање ширине овлашћења судова. Анализа појединих одлука наших судова упућује нас на следећи закључак: прво, у појединим ситуацијама судови су поступали на основу иницијативе једне од уго-

извршавању обавеза. Француски правници остају, дакле, верни идеји да судови не би требало да се претерано мешају у уговорне односе уговорника. Стога они и не регулишу институт конверзије те тако и избегавају могућност евентуалне судске конверзије. Уместо многих видети Ghazi 1980.

ворних страна,¹⁷ док су пак у другим споровима то чинили и мимо њихове иницијативе,¹⁸ а све са циљем да утврде да ли су испуњени услови за конверзију једног ништавог уговора у други заменски који би производио правна дејства; друго, поставља се питање да ли се може направити одређено „степеновање“ у ситуацијама када су судови поступали без иницијативе уговорника. Наиме, чини нам се да би се некада могло рећи да је судска конверзија заиста оправдана,¹⁹ у смислу да би се са великом дозом сигурности могло рећи да је конверзија у складу са вољом уговорних страна. У неким другим ситуацијама бисмо можда могли да доведемо у питање оцену суда да је конверзија спроведена због тога што је то у складу са претпостављеном вољом уговорника.²⁰

Чини нам се да анализа судске праксе наших судова оправдава став који заступамо у раду, а то је да судска конверзија отвара врата за широка овлашћења судовима, и то из најмање три разлога. Прво, сведоци смо става да судови могу примењивати институт судске конверзије и онда када иницијатива за то није потекла од уговорника. Друго, пођемо ли од садржине Правног схватања ВКС, судови би приступали утврђивању испуњености услова из чл. 106 и онда када, бар према нашем мишљењу, и није тако очигледно да постоји воља уговорника. Треће, постоје случајеви примене судске конверзије чак

¹⁷ Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 1799/14 од 29. јануара 2015, Инг-про база судске праксе. Суд је у конкретном случају утврдио да нису испуњени услови за конверзију уговора о пуномоћству у уговор о заступању како је неосновано тврдила једна уговорна страна. Да је, супротно томе, суд сматрао да су испуњени услови за примену чл. 106 ЗОО, радило би се о судској конверзији спроведеној на иницијативу једног од уговорника (будући да се основ за конверзију не би налазио ни у закону ни у споразуму уговорника).

Видети и Решење Вишег трговинског суда Пж. 9915/06, од 11. маја 2007, Инг-про база судске праксе. Суд је и овде заузео исти став као у претходном случају – да нису испуњени услови за конверзију, и такође је о конверзији одлучивао на иницијативу једне уговорне стране.

У том смислу видети и пресуду Окружног суда у Чачку, Гж 1801/08 од 25. децембра 2008. Суд је одбио као неоснован тужбени захтев тужиље којим је тражила да се утврди да поништени уговор о доживотном издржавању производи правно дејство уговора о поклону јер је утврђено да је воља странака била предаја стана даваоцу издржавања након учињеног издржавања, а не да се стан поклони.

¹⁸ Видети Решење Врховног суда Србије, Рев. 1341/93 од 22. априла 1993, Инг-про база судске праксе. Врховни суд упућује нижестепени суд да испита испуњеност услова за конверзију, иако у конкретном решењу не видимо да суд то чини на иницијативу странака. Исто види и у Решењу Врховног суда Србије, Рев. 1613/94 од 20. априла 1994. године, Paragraf Lex, база судске праксе.

¹⁹ Видети, на пример, Решење Вишег привредног суда у Београду, 9766/96 од 12. фебруара 1997. године, те начин на који виши суд упућује нижи да испита да ли су испуњени услови за конверзију „утврђујући тачну вољу странака у односу на уговор“.

²⁰ Овде имамо у виду Правно схватање ВКС, о којем ће тек бити више речи у наставку рада.

и онда када би спроведена конверзија била потпуно у супротности са самом дефиницијом из чл. 106 ЗОО.²¹

4. СУДСКА КОНВЕРЗИЈА ИЗ УГЛА ВРХОВНОГ КАСАЦИОНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

4.1. Увод

Правно схватање Врховног касационог суда²² интересантно је из најмање два разлога. Прво, оно представља решење дугогодишњег проблема званог „швајцарски франак“, а друго, у питању је не само став највишег суда о пуноважности валутне клаузуле већ и став највишег суда о примени института судске конверзије. Стога нас на овом месту не занима толико схватање суда о пуноважности валутне клаузуле, јер ће оно, према свему судећи, тешко заживети. Сматрамо да је интересантно да из садржине поменутог правног схватања изведемо закључак о томе како највиши суд види своја овлашћења у погледу конверзије уговора – када може спровести тзв. судску конверзију, на који начин испитује испуњеност услова за примену те уставне, односно како утврђује претпостављену вољу уговорних страна, те у који је то заменски конвертован првобитно закључен уговор.

4.2. Анализа недавно донетог Правног схватања Врховног касационог суда о пуноважности валутне клаузуле код уговора о кредиту у швајцарским францима и конверзији

Врховни касациони суд уводи појам „условне ништавости“ валутне клаузуле. Наиме, некада ће валутна клаузула бити ништава, а некада не. У случају када су испуњена два кумулативно постављена захтева, валутна клаузула ће бити ништава.²³ Упркос томе, и након

²¹ Видети пресуду Врховног касационог суда, Рев. 1424/02 од 3. октобра 2002, Инг-про база судске праксе. Уговарачи који су закључили пуноважан уговор о поклону усмено су уговорили и доживотно издржавање поклонодавца. Врховни суд је закључио да је наступила конверзија уговора о поклону у уговор о отуђењу стана за накнаду за доживотно издржавање поклонодавца. Дакле, суд је у конкретном случају установио да је испуњен услов из чл. 106, те да је реч о конверзији уговора о поклону у уговор о доживотном издржавању. Наша критика судске одлуке јесте у томе што суд прво наводи да је уговор о поклону пуноважан, а касније говори о конверзији управо тог уговора о поклону, што је супротно дефиницији конверзије која подразумева претварање непуноважног уговора у други пуноважан.

²² Прву детаљну анализу Правног схватања Врховног касационог суда, чији је део написан и пре него што је највиши суд објавио образложење свог схватања, дао је Живковић (2019, 458–490). Коментар друге тачке Правног схватања видети у Живковић 2019, 470–478.

²³ Видети тачку 2 Правног схватања ВКС: „Ништава је одредба уговора о кредиту о индексирању динарског дуга применом курса ЦХФ која није утемељена у

што се утврди ништавост валутне клаузуле, уговор о кредиту ће ипак производити правно дејство.²⁴

Иако би се тако на први поглед учинило, Врховни касациони суд ипак не примењује одредбу чл. 105 ЗОО. Сматрамо да би било логично да ништава валутна клаузула повуче ништавост целог уговора јер уговор не може опстати без те одредбе (теоријски би могао, али као динарски кредит са ниском каматном стопом, што је практично немогуће).²⁵ Међутим, садржина тачке 3 Правног схватања управо подсећа на примену делимичне ништавости јер уговор о кредиту производи правно дејство након утврђивања ништавости валутне клаузуле. Суд је, дакле, тражио начин да не прогласи ништавост целог уговора, али да искључи индексацију у СНФ и да је замени валутном клаузулом у еврима. Како би то све постигао, ВКС се ипак опредељује за одредбу чл. 106 ЗОО. Да ли је то било могуће?

Прво, да би могао да се примени институт конверзије, неопходно је да постоји апсолутно ништав или непостојећи уговор. У конкретном случају, неспорно је да је уговор настао, а чак и у случају ништавости валутне клаузуле, уговор остаје на снази и производи правно дејство. То значи да ми овде немамо ништав уговор већ уговор чија је једна клаузула ништава, док „остатак“, као пуноважан, наставља да производи дејство. Увиђамо да највиши суд конверзију у овом случају схвата као замену једне валутне клаузуле другом, а наиме, настоји да кориснике кредита у СНФ доведе у једнак положај са корисницима кредита у ЕУР.

Према нашем мишљењу, у том случају не само да нема елементата за примену конверзије већ све и да је Врховни касациони суд своје схватање започео тиме да је валутна клаузула ништава те да она повлачи ништавост целог уговора, суд би конверзију спроводио без иницијативе уговорних страна, тачније *ex officio*.

Наиме, неспорно је да овде није реч ни о вољној ни о законској конверзији. У питању су судски поступци започети са циљем да се утврди ништавост уговора. Ниједна уговорна страна није захтевала од суда да испита да ли су испуњени услови за примену института конверзије, што би, према некој логици, али и мишљењу владајућем у домаћој теорији, био предуслов судске конверзије.

поузданом писаном доказу да је банка пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у тој валути и да је пре закључења уговора кориснику кредита доставила потпуну писану информацију о свим пословним ризицима и економско-финансијским последицама које ће настати применом такве клаузуле.“

²⁴ Видети тачку 3 Правног схватања ВКС.

²⁵ Видети одредбу чл. 105, ст. 1 ЗОО којом се регулише институт делимичне ништавости.

Ништавост неке одредбе уговора не повлачи ништавост и самог уговора ако он може опстати без ништаве одредбе и ако она није била ни услов уговора ни одлучујућа побуда због које је уговор закључен.

Чини се да такав став највишег суда мења постојеће схватање судске конверзије у домаћој теорији. Наиме, након поменутог правног схватања највишег суда, судови би дакле могли утврђивати да ли су испуњени услови за конверзију и без захтева, односно приговора уговорних страна, и то у свим оним ситуацијама када би суд на основу своје дискреционе оцене установио да је то целисходно у конкретном случају, те да би сама конверзија била у складу са вољом и схватањима једног разумног човека (што би се узело као правни стандард).²⁶

Не можемо рећи да такво становиште нема логике, а признајемо и да је у служби очувања уговора на снази. Међутим, чини нам се да је то сувише широко тумачење чл. 106 ЗОО. Ако је законодавац намеравао да судовима да таква овлашћења, зашто то онда не би и изричито учинио? Дакле, имајући у виду позитивно право наше земље, сматрамо да је судска конверзија једна установа коју је створила теорија, а судови оберучке прихватили као начин да се ипак изађе на крај са оним комплексним проблемима у којима је тешко наћи решење у складу са словом закона. Међутим, Врховни касациони суд је у свом тумачењу одредбе чл. 106 ЗОО отишао много даље од теорије која је створила институт судске конверзије, дајући себи овлашћење да спроводи конверзију и онда када не постоји иницијатива уговорних страна (па и онда када је ништава само једна одредба уговора која, према самом Правном схватању, притом не повлачи ништавост целог уговора).

5. ПОЈАМ КОНВЕРЗИЈЕ У СМИСЛУ ЗАКОНА О КОНВЕРЗИЈИ СТАМБЕНИХ КРЕДИТА ИНДЕКСИРАНИХ У ШВАЈЦАРСКИМ ФРАНЦИМА

Сведоци смо и недавног усвајања Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима²⁷ којим су ко-

²⁶ Правно схватање нас, донекле, подсећа на модификацију уговора на начин на који то схватају француски правници, и то онај модалитет модификације приликом које се једна ништава одредба уговора мења другом пуноважном и тако „спасава“ читав уговор. Разлика је ипак кључна. У француском праву је то могуће, али споразумом уговорних страна. У нашем случају, не постоји споразум не само о томе да се једна клаузула замени другом већ ни да се у случају ништавости уговора изврши конверзија у други пуноважан. Међутим, суд своје овлашћење заснива на претпостављеној вољи странака, које би у случају да су знале за ништавост првобитно закљученог уговора желеле конверзију у други пуноважан. Видети Ghози 1980, 145.

²⁷ Закон о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима, „Службени гласник РС“, бр. 31/2019, Банкарски кредити, Уговор о кредиту и валутна клаузула, Библиотека Правни Информатор, Intermex, Београд 2019. У даљем тексту: Закон о конверзији.

начно решени проблеми највећег броја корисника кредита индексираних у швајцарским францима.²⁸ Наиме, проблем звани „швајцарски франак“ постао је временом у Србији (али не само у Србији него и у другим земљама) социјални проблем. Вишегодишњи раст вредности швајцарског франка у односу на евро, а самим тим и на динар, знатно је отежао испуњење обавеза великом броју корисника кредита који су са различитим банкама које послују у Србији закључивали уговоре о кредиту. Коначно се 2019. године (након што се велики број корисника кредита већ „наплаћао“ енормно високих рата) у српским правним круговима појавила реч „конверзија“ као зрно наде за задужене. Не само да лаицима није било јасно шта то заправо значи већ се испоставило и да правници олако баратају тим термином. Чак се лаичко познавање права те њихово поимање појма конверзије више могло уклопити у контекст у којем је законодавац употребио појам конверзије. Наиме, у мају 2019. године почео је да се примењује Закон о конверзији. Иако се конверзија помиње већ у самом називу Закона, није реч о конверзији из чл. 106 ЗОО. Пре ће бити да се законодавац послужио тим термином имајући у виду конверзију једне валуте (CHF) у другу (EURO). Неспорно је да овде није реч о претварању ништавих у пуноважне уговоре, а што би представљало дефиницију установе конверзије. Пре ће бити да је у питању нека врста измене уговора претходно закљученог између банке као даваоца кредита, с једне стране, и корисника кредита, с друге стране, а у погледу висине обавезе и камате. Специфичност такве измене дужничко-поверилачког односа јесте у томе што је садржина измена диктирана Законом о конверзији, те да је банка као једна уговорна страна по слову Закона дужна да кориснику кредита индексираним у CHF понуди измену уговора у складу са текстом Закона. Стога, појам конверзије употребљен у најновијој законодавној пракси наше земље подразумева измену уговора о кредиту индексираним у швајцарским францима, на начин што ће се извршити конверзија преосталог дуга у евре, те тако добијени износ умањити за 38%.²⁹

²⁸ Преко 90% корисника кредита је прихватило понуде банака.

²⁹ Чл. 4, ст. 1, 2 и 3 Закона о конверзији: „Банка код које корисник отплаћује стамбени кредит, односно која има потраживање по основу тог кредита на дан ступања на снагу овог закона дужна је да понуди конверзију преосталог дуга по том кредиту у дуг индексираним у еврима по курсу за конверзију.

Преостали дуг у смислу става 1. овог члана чини износ главнице на дан конверзије увећан за износ доспеле, а ненаплаћене редовне камате на дан конверзије.

Износ добијен конверзијом из става 1. овог члана умањује се за 38%.

Банка је дужна да на износ дуга из става 3. овог члана примени каматну стопу према понуди која је важила на дан 31. марта 2019. године, за кредите индексираним у еврима који су исте врсте и рочности и имају исти тип каматне стопе (променљива или фиксна) као и стамбени кредит.“

Да ли је Закон о конверзији³⁰ био одговор на Став Врховног касационог суда заузет поводом решавања проблема задужених у швајцарским францима или је пука случајност што смо након вишегодишњег чекања решења добили у изузетно кратком временском периоду не једно, већ два решења!

6. ЗАКЉУЧАК

Неспорно је да је институт конверзије у нашем праву (али и у другим правима која имају скоро идентичну одредбу) недовољно регулисан. Сама одредба чл. 106 ЗОО предмет је различитих тумачења – од тога да је у питању само дефиниција конверзије која подразумева само законску и вољну конверзију па до тога да је законодавац настојао да поменутом одредбом и судовима да овлашћење да испитују испуњеност услова за конверзију у одсуство воље уговорника (вољне конверзије) и законске норме (законске конверзије).

Судска конверзија је творевина теорије, али са јасним ограничењима у примени: прво, судска одлука има декларативно дејство и, друго, суд не може поступати *ex officio*. Судови „оберучке“ прихватају ту теоријску творевину и настоје да је што еластичније посматрају. Недавно донето Правно схватање ВКС³¹ само потврђује да са судском конверзијом улазимо на врло осетљив терен јер судијама дајемо широка овлашћења за уређивање уговорних односа.

Упркос свему што је до сада изнето у вези са Правним схватањем ВКС, сматрамо да се у његовој основи налази једно веома праведно решење. Остајемо и даље при ставу да се ту није могла применити одреба чл. 106 ЗОО, односно да је примена конверзије у

³⁰ Сматрамо да Закон о конверзији заслужује још већу критику у погледу тога да је донет прекасно. Закон неједнако поступа према корисницима кредита у СНФ. Из угла самих корисника кредита примена Закона би се могла посматрати као фактор среће. Закон највише одговара онима који су кредит узели касније и на дужи период отплате. Чини се, пак, да су га други, који су дочекали Закон пред крај отплате кредита, дочекали крајње равнодушно. Највећа неправда Закона јесте то што њиме нису обухваћени они који су отплатили свој дуг према банци. С друге стране, та закаснелост у доношењу закона, највише је одговарала банкама јер су за све то време ишчекивања решења корисници кредита отплаћивали кредит.

С друге стране, да је заживело, Правно схватање ВКС омогућило би једнако поступање према свим корисницима кредита.

³¹ У питању су били поступци корисника кредита покренути против разних банака или ради утврђења ништавости уговора о кредиту индексираног у СНФ или ради раскида истих уговора због промењених околности. То схватање се осврће само на оне поступке покренуте тужбом за утврђивање ништавости. Што се тиче поступака покренутих ради раскида због промењених околности, ВКС о томе у тренутку писања овог рада и даље није заузео став.

ситуацији „швајцарског франка“ представљала сувише широко тумачење поменуте одредбе. Међутим, Врховни касациони суд је својим ставом остварио више циљева: прво, заштитио је кориснике кредита индексиране у CHF; друго, избегао је могућност да у будућности корисници кредита у еврима покрећу судске спорове сматрајући да су корисници кредита у CHF „презаштићени“; сачувао је сва средства обезбеђења предвиђена првобитно закљученим уговорима индексираним у CHF.

Међутим, упркос својој целисходности, правичности, изузетној акробацији да се у одредбама једног системског закона нађе решење проблема званог „швајцарски франак“, Правно схватање је донето прекасно. Да је Врховни касациони суд реаговао раније, он би својим ставом заиста заштитио кориснике кредита у CHF. Овако, нажалост, став остаје само слово на папиру, само предмет теоријских расправа и тема теоријских чланака.

Ипак, у недостатку потпуније регулативе установе конверзије, Правно схватање ВКС остаје значајан коректив до сада владајућег теоријског тумачења одредбе чл. 106 ЗОО, у смислу давања овлашћења судовима да спроводе судску конверзију без иницијативе иједне уговорне стране, доводећи тако у питање и став да одлука суда у таквим поступцима мора бити декларативна.

ЛИТЕРАТУРА (REFERENCES)

- Благојевић, Борислав, Врлета Круљ. 1983. *Коментар Закона о облигационим односима*. Београд: Савремена администрација. (Bla-gojević, Borislav, Vrleta Krulj. *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*. Beograd: Savremena administracija.)
- Vizner, Boris. 1978. *Коментар Закона о облигационим односима*. Zagreb: Riječka tiskara.
- Водинелић, Владимир. 2012. *Грађанско право, Увод у Грађанско право и општи део Грађанског права*. Београд: Правни факултет Универзитета Унион. (Vodinelic, Vladimir. 2012. *Građansko pravo, Uvod u Građansko pravo i opšti deo Građanskog prava*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta Union.)
- Ђорђевић, Славко. 2017. *Грађански законик, Општи део (BGB AT)*, у преводу: IRZ. (Đorđević, Slavko. 2017. *Građanski zakonik, Opšti deo (BGB AT)*, u prevodu: IRZ.)
- Gabrielli, Enrico. 2012. *Commentario del codice civile*. Torino: Wolters Kluwer Italia.

- Гамс Андрија, Љиљана Ђуровић. 1988. *Увод у грађанско право*. Београд: Научна књига. (Gams Andrija, Ljiljana Đurović. 1988. *Uvod u građansko право*. Beograd: Naučna knjiga.)
- Georges Ripert, Jean Boulanger. 1957. *Traite de droit civil, tome II. Obligations*. Paris: R. Pichon et R. Durand-Auzias.
- Chantepie Gaël, Latina Mathias. 2016. *La réforme du droit des obligations, Commentarie théorique et pratique dans l'ordre du Code civil*. Paris: Dalloz.
- Ghozi, Alain. 1980. *La modification de l'obligation par la volonté des parties, étude de droit civil français*. Paris: R. Pichon et R. Durand-Auzias.
- Alpa, Guido. 2017. *Il controllo giudiziale del contratto e l'interpretazione. Principi, regole, interpretazione. Contratti, e obbligazionni, famiglie e successioni. Scritti in onore di Giovanni Furguele*. Padova: Universitas Studiorum.
- Koziol, Helmut, Rudolf Welsch. 2006. *Grundriss des bürgerlich Rechts, Band I*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung.
- Köhler, Helmut. 2009. *BGB Allgemeiner Teil*. München: C. H. Beck.
- Muriel Fabre-Magnan. 2007. *Droit des obligations. I – Contrat et engagement unilatéral*. Paris: Thémis.
- Пајтић, Бојан, Сања Радовановић, Атила Дудаш. 2018. *Облигационо право*. Нови Сад: Правни факултет у Новом Саду. (Pajtić, Bojan, Sanja Radovanović, Atila Dudaš. 2018. *Obligaciono право*. Novi Sad: Pravni fakultet u Novom Sadu.)
- Перовић, Слободан, Драгољуб Стојановић. 1980. *Коментар Закона о облигационим односима*. Горњи Милановац: Културни центар, Крагујевац: Правни факултет. (Perović, Slobodan, Dragoljub Stojanović. 1980. *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*. Gornji Milanovac: Kulturni centar, Kragujevac: Pravni fakultet.)
- Правно схватање – пуноважност валутне клаузуле код уговора о кредиту у швајцарским францима и конверзија, https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Valutna%20klauzula_1.pdf. (Pravno shvatanje – punovažnost valutne klauzule kod ugovora o kreditu u švajcarskim francima i konverzija, https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Valutna%20klauzula_1.pdf.)
- Станковић Обрен, Владимир Водинелић. 2007. *Увод у Грађанско право*. Београд: Номос. (Stanković Obren, Vladimir Vodinelić. 2007. *Uvod u Građansko право*. Beograd: Nomos.)
- Стојановић, Драгољуб. 1976. *Увод у грађанско право*. Београд: Савремена администрација. (Stojanović, Dragoljub. 1976. *Uvod u građansko право*. Beograd: Savremena administracija.)

- Хибер, Драгор. 3/2018. Предуговор обезбеђен капаром код уговора о промету непокретности у праву Србије. *Анали Правног факултета у Београду* 66: 57–87. (Hiber, Dragor. 3/2018. Predugovor obezbeđen kaparom kod ugovora o prometu nepokretnosti u pravu Srbije. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 66: 57–87.)
- Живковић, Милош. 4–6/2019. Кратка правна анализа правног схватања ВКС о пуноважности валутне клаузуле код уговора о кредиту у швајцарским францима и конверзији. *Право и привреда* 458–490. (Živković, Miloš. 4–6/2019. Kratka pravna analiza pravnog shvatanja VKS o punovažnosti valutne klauzule kod ugovora o kreditu u švajcarskim francima i konverziji. *Pravo i privreda* 458–490.)
- Закон о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима, *Службени гласник РС*, бр. 31/2019, Банкарски кредити, Уговор о кредиту и валутна клаузула, Библиотека Правни информатор, Intermex, Београд 2019. (Zakon o konverziji stambenih kredita indeksiranih u švajcarskim francima, *Službeni glasnik RS*, br. 31/2019, Bankarski krediti, Ugovor o kreditu i valutna klauzula, Biblioteka Pravni informator, Intermex, Beograd 2019.)
- Закон о облигационим односима, *Сл. лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Сл. лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља. (Zakon o obligacionim odnosima, *Sl. list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Sl. list SRJ*, br. 31/93 i *Sl. list SCG*, br. 1/2003 – Ustavna povelja.)

Katarina Dolović Bojić, PhD

Assistant Professor

University of Belgrade Faculty of Law

ABOUT CONTRACT CONVERSION IN SERBIAN LAW WITH SPECIAL REFERENCE TO THE COURT CONVERSION

Summary

In theoretical works of domestic authors the institute of conversion seems to be unjustifiably neglected. Nevertheless, this institute raises a number of questions that our theory and practice do not answer uniquely. In the absence of more complete regulation, the theory created a new form of conversion (judicial conversion), for which we cannot be sure

whether it could fall under the existing norms of our law. Courts, however, enthusiastically accept such theoretical creation and use it to resolve „unsolved“ disputes.

Recently, the issue of judicial conversion has become very topical in our theory and practice due to numerous disputes against banks for determination of the nullity of credit agreements indexed in CHF. The recently adopted Legal opinion of the Supreme Court of Cassation on Validity of the Foreign Currency Clause in Credit Agreements in Swiss Francs and Conversion, speaks in favor of the actuality of the topic.

Key words: *Conversion. – Judicial Conversion. – Nullity. Non-existent Contract. – Legal opinion of the Supreme Court of Cassation.*

Article history:

Received: 28. 11. 2019.

Accepted: 11. 2. 2020.